

«Δάσκαλε, εσύ δεν θα πεθάνεις,

Πεθαίνουν οι Δάσκαλοι; Όχι, δεν πεθαίνουν»

Στις 17 Φεβρουαρίου 2023 έφυγε από τη ζωή ο Μωϋσής Ελισάφ, Δήμαρχος Ιωαννιτών, Καθηγητής Παθολογίας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και Αντιπρόεδρος του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος. Ο πρόωρος και αδόκητος θάνατός του συγκλόνισε όχι μόνο την αγαπημένη του πόλη και την εβραϊκή κοινότητα αλλά όλη την Ελλάδα. Ήταν η προσωπικότητά του, η αύρα που απέπνεε, το κύρος και η αισιοδοξία που ενέπνεε, το έργο που άφησε και η πικρία για όλα όσα θα δημιουργούσε στο μέλλον που του στερήθηκε, στο μέλλον που μας τον στέρησε.

Ήταν όλα αυτά μαζί που έκαναν τον θρήνο εθνικό. «Ευαισθητοποιημένος πολίτης -περισσότερο από πολιτικός. Ηγέτης, περισσότερο από Δήμαρχος ή Πρόεδρος. Διανοούμενος, περισσότερο από καθηγητής, μα πάνω απ' όλα άνθρωπος δοτικός, συμπονετικός, συμπαραστάτης, οδηγός και ταγός. Εξαιρετικός επιστήμονας και ακούραστος ερευνητής. Ταγμένος στην πόλη του, στην κοινότητά του, στον συνάνθρωπό του, στην επιστήμη του, στην οικογένειά του. Υπέρμαχος των αξιών και μαχητής κατά του ρατσισμού και του αντισημιτισμού. Υπερήφανος Έλληνας, Εβραίος, Ηπειρώτης, Γιαννιώτης....». Αυτός ήταν ο Μωϋσής Ελισάφ και με αυτά τα λόγια τον αποχαιρέτησε στην κηδεία του, που έγινε στις 19.2.2023, στα Ιωάννινα, ο Πρόεδρος του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος, Δαβίδ Σαλτιέλ.

Η παρακαταθήκη του, το τί ήταν, τί συμβόλιζε, τί υπηρετήσε, τί προσέφερε ο Μωϋσής Ελισάφ, αντικατοπτρίζονται στα λόγια που του αφιέρωσαν στα μηνύματα ή στους επικηδείους τους προσωπικότητες που τον γνώρισαν. Από την πληθώρα των μηνυμάτων, σταχυολογούμε παρακάτω ενδεικτικά μόνον χαρακτηριστικά αποσπάσματα:

Η Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου σε δήλωσή της τόνισε ότι «ο αδόκητος θάνατός του αφήνει την πόλη πιο φτωχή, τους Γιαννιώτες στερημένους από έναν δημοτικό άρχοντα με σπάνια ακεραιότητα χαρακτήρα, αδέσμευτο, πολέμιο της μισαλλοδοξίας και του φανατισμού, που έχτιζε γέφυρες ανάμεσα στους ανθρώπους και ενέπνεε με το ήθος και το όραμά του». Επισήμανε, επίσης, ότι «Ρωμανιώτης Εβραίος, γέννημα θρέμμα της ακμαίας εβραϊκής κοινότητας που αφανίστηκε στο Ολοκαύτωμα, πιστός στην παράδοσή της, αντλούσε από το οδυνηρό παρελθόν δύναμη για την υπεράσπιση της δημοκρατίας, της ελευθερίας, του συνανήκειν». Το μήνυμα της Προέδρου της Δημοκρατίας καταλήγει σημειώνοντας: «Γιατρός, πανεπιστημιακός καθηγητής, παθιασμένος με τα κοινά, υπήρξε ταγμένος στην ανάδειξη του πολιτιστικού αποτυπώματος του μικρού τόπου του που χώρεσε τόσους πολιτισμούς. Η ήπια, ενωτική, τολμηρή και οραματική προσωπικότητά του θα λείπει από τους συμπολίτες του και από όλους εμάς που τον γνωρίσαμε, συνομιλήσαμε, συνεργαστήκαμε και συνδεθήκαμε μαζί του με μια φιλία ανεκτίμητη».

Ο Πρόεδρος της Βουλής, Κωνσταντίνος Τασούλας, κατά τον επικήδειο λόγο που εκφώνησε, είπε: «Υποκλίνομαι στη μνήμη ενός άξιου δημάρχου, ενός σπάνιου επιστήμονα ...ενός δημοσίου ανδρός, ο οποίος κατήργησε τα απαισιόδοξα στερεότυπα, ότι η αξιοσύνη, η ευπρέπεια και η καλλιέργεια δεν συνάδουν με τη μάχη του δημόσιου βίου. Συνάδουν! Και το παράδειγμα του Μωυσή Ελισάφ είναι παρήγορο και αισιόδοξο. Και σε αυτό το παράδειγμα, που μπορεί σήμερα να πλουτίσει τον δημόσιο βίο της Ελλάδας με περισσότερους Ελισάφ, σήμερα υποκλίνομαι ως Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων. Αιωνία του η μνήμη».

Ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης στη συλλυπητήρια δήλωσή του αναφέρθηκε σε έναν «σπουδαίο δήμαρχο, άξιο επιστήμονα και πάνω απ' όλα έναν φωτεινό άνθρωπο». Επίσης επισήμανε ότι: «Υπήρξε ο πρώτος Εβραίος δήμαρχος στην Ελλάδα, από την Ρωμανιώτικη κοινότητα, την παλαιότερη ίσως της χώρας μας. Και ως απόγονος μαρτύρων των στρατοπέδων συγκέντρωσης, αγωνίστηκε για τη δικαίωση των θυμάτων. Για όσους, όμως, είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν και να συνεργαστούν μαζί του, αυτό ήταν το επιστέγασμα και η δίκαιη ανταμοιβή μιας ζωής αφιερωμένης στο κοινό καλό. Μόνιμη έγνοια του στην πλούσια πολιτική του δραστηριότητα ήταν η ενότητα και η συνεννόηση στις κοινές προκλήσεις. Με γέφυρα, την επιβλητική του μετριοπάθεια. Αυτήν που μας έκανε να συνεργαστούμε αρμονικά στη διάρκεια της δημαρχίας του και να οικοδομήσουμε μία ζεστή και ειλικρινή σχέση», ανέφερε μεταξύ άλλων ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης.

Ο Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης Παναγιώτης Πικραμμένος, στον επικήδειό του υπογράμμισε πως ο εκλιπών δήμαρχος κέρδισε την καθολική αναγνώριση και την αγάπη της Ελλάδας, του Δήμου και των συμπολιτών του. Ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων Μάξιμος, κατά τον αποχαιρετισμό του, εκπροσωπώντας και τον Οικουμενικό Πατριάρχη, μίλησε με θερμά λόγια για τον εκπλιπόντα δήμαρχο. «Εκφράζουμε τη θλίψη και την συγκίνησή μας για την εκδημία του σεβαστού και αγαπητού δημάρχου μας, Μωυσή Ελισάφ. Ενός ανθρώπου ο οποίος δίδαξε ήθος και σεβασμό. Ειρηνικός στη μορφή και στην καρδιά. Ειρηνοποιός».

Ο Υπουργός Εξωτερικών, Νίκος Δένδιας, στο μήνυμά του τόνισε: «Ήταν ο πρώτος εκλεγμένος Εβραίος δήμαρχος στην Ελλάδα, συνέβαλε ουσιαστικά στην ελληνική προεδρία της Διεθνούς Συμμαχίας Μνήμης του Ολοκαυτώματος και συνεργάστηκε άψογα με το υπουργείο Εξωτερικών στη διοργάνωση του Συνεδρίου».

Ο Υπουργός Προστασίας του Πολίτη Τάκης Θεοδωρικάκος, δήλωσε πως η τοπική αυτοδιοίκηση έχασε έναν άξιο και ξεχωριστό άνθρωπο «με τον οποίο συνεργάστηκα εξαιρετικά για πολλά θέματα της πόλης του».

Η Υπουργός Πολιτισμού Αίνα Μενδώνη στο μήνυμά της ανέφερε: «Με βαθιά θλίψη και πραγματική οδύνη αποχαιρετώ έναν καλό φίλο, τον Μωυσή Ελισάφ, τον ευγενή, δημοκράτη, επιστήμονα, διανοούμενο, ο οποίος τίμησε τους συμπολίτες του με το έργο και τα επιτεύγματά του. Η εκλογή του ως δήμαρχος Ιωαννιτών, δεν ήταν μόνο μία πολιτική νίκη. Είχε έναν υψηλό συμβολισμό, καθώς υπήρξε ο πρώτος, εβραϊκού θρησκευματος, δήμαρχος σε μια πόλη με έντονη πολυπολιτισμική ιστορία. Ο Μωυσής Ελισάφ, με την ηπιότητα και τη γλυκύτητα του, ένωσε τους πολίτες ως δήμαρχος όλων των Ιωαννιτών. Είχαμε μια σταθερή, εξαιρετική και πολύ αποδοτική συνεργασία και πάντα χαϊρόμουν να συζητώ μαζί του για τον προγραμματισμό δράσεων και έργων που αναδεικνύουν όλες τις πτυχές της Ιστορίας της πόλης. Η απώλειά του είναι μεγάλη, όχι μόνο για τους πολίτες των Ιωαννίνων, αλλά για όλους όσους είχαμε την τύχη να τον γνωρίσουμε, να συνεργαστούμε μαζί του, να εκτιμήσουμε το ήθος του. Εκφράζω τα ειλικρινή μου συλλυπητήρια στην αγαπητή Πάτρα και στην οικογένειά του».

Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης και Πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ, Αλέξης Τσίπρας, εξέφρασε τα συλλυπητήριά του αναφέροντας χαρακτηριστικά: «σπουδαία προσωπικότητα του ακαδημαϊκού χώρου και της αυτοδιοίκησης, παράδειγμα ενεργού και προοδευτικού πολίτη, ο πρώτος Εβραίος δήμαρχος στην Ελλάδα». Σημείωσε επίσης ότι «άφησε ανεξίτηλο το στίγμα του στα Ιωάννινα και στη χώρα γκρεμίζοντας τείχη και ενώνοντας τις πιο φωτεινές πλευρές της επιστήμης, της πολιτικής και του πολιτισμού». «Το παράδειγμα του θα συνεχίσει να μας εμπνέει για τον διαρκή αγώνα ενάντια στον φασισμό, στον αντισημιτισμό, στη λήθη», έγραψε ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ εκφράζοντας «τα ειλικρινή συλλυπητήριά του στην οικογένειά του, στον εβραϊκό Ελληνισμό και στην αγαπημένη του πόλη: τα Ιωάννινα».

Ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ - ΚΙΝΑΑ, Νίκος Ανδρουλάκης είπε στο συλλυπητήριο μήνυμά του: «Αποχαιρετώ με μεγάλη θλίψη τον αγαπητό μου φίλο, Μωυσή Ελισάφ». Ανέφερε, επίσης, πως η θητεία του στον Δήμο Ιωαννιτών ως πρώτου εβραϊκής καταγωγής δημάρχου στην Ελλάδα, ήταν ένα ορόσημο. «Ο Μωυσής ήταν πάντα ένας άνθρωπος της προσφοράς και της αλληλεγγύης. Το έργο του και οι προοδευτικές του ιδέες θα μας εμπνέουν για πάντα», τόνισε ο κ. Ανδρουλάκης.

Ο Περιφερειάρχης Ηπείρου, Αλέξανδρος Καχριμάνης, τόνισε ότι ο Ελισάφ «ήταν άνθρωπος της προσφοράς, της αξίας, έδειξε πως ο Έλληνας δήμαρχος σκέφτεται πάνω από όλα εθνικά, πώς να είναι χρήσιμος στην τοπική κοινωνία και τον ελλαδικό χώρο». Με συγκίνηση ο κ. Καχριμάνης υπογράμμισε πως ο Μωυσής Ελισάφ «μας δίδαξε πάρα πολλά». Ιδιαίτερα σημείωσε πως μέχρι την τελευταία στιγμή, αν και βαριά άρρωστος, ζητούσε από τον περιφερειάρχη, μαζί με τους συνεργάτες του, να τελειώσουν όλα όσα είχε δρομολογήσει.

Ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Ιωαννίνων Δημήτρης Παπαγεωργίου στον επικήδειό του ανέφερε πόσα η μοίρα και ο χρόνος στέρησαν στην πόλη με τον θάνατο του Μωυσή Ελισάφ και ολοκλήρωσε καλώντας «όλους μας να

αντιληφθούμε και να συνειδητοποιήσουμε πόσο σημαντικά είναι το αποτύπωμα και η προσφορά του. Και παρακαλώ όλους μας να τιμούμε τη μνήμη σου με τον τρόπο που εσύ θα ήθελες να σε θυμόμαστε, δηλαδή να εργαζόμαστε με ανιδιοτέλεια, με ενότητα, με ειλικρίνεια, με διάθεση για προσφορά, με αλληλεγγύη και με προσήλωση στο καθήκον για το κοινό καλό και μέλλον της πόλης», τόνισε ο κ. Παπαγεωργίου.

Ο πρώην Πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης στο μήνυμα των συλλυπητηρίων του ανέφερε: «Ένας λαμπρός επιστήμονας, ένας δήμαρχος με ανοιχτή σκέψη, πολέμιος της μισαλλοδοξίας, που άφησε το ποιοτικό του αποτύπωμα στην ιστορία της αυτοδιοίκησης και της πόλης των Ιωαννίνων, μας αποχαίρετισε χτες. Ο Μωυσής Ελισάφ ήταν ένας οικουμενικός άνθρωπος. Τα θεράμιά μου συλλυπητήρια στην οικογένειά του».

Ο Ευάγγελος Βενιζέλος, πρώην Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης, ανέφερε στην επικήδεια ομιλία του ότι ο «Μωυσής Ελισάφ έχει υψώσει τον πήχη, πάρα πολύ δύσκολα μπορεί κανείς να τον ξεπεράσει. Προσέφερε το παράδειγμα της ζωής του, τη στάση του, το μήνυμα της εκλογής του που άντλησε από την κοινωνία των πολιτών, των Ιωαννιτών. Αυτή είναι η ανυπέβλητη προσφορά του: ότι ανύψωσε τα Γιάννενα οικουμενικά».

Ο Πρόεδρος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, Δημήτρης Παπαστεργίου, δήλωσε χαρακτηριστικά: «Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι από σήμερα πιο φτωχή. Έφυγε από τη ζωή, μετά από μια σύντομη αλλά άنيση μάχη με την επάρατο νόσο, ο συνάδελφός μας δήμαρχος Ιωαννιτών, Μωυσής Ελισάφ. Ο θάνατός του αποτελεί μια τεράστια απώλεια, όχι μόνον για τους οικείους του, αλλά και για τον αυτοδιοικητικό θεσμό και την πόλη που αγάπησε, την οποία υπηρέτησε με συνέπεια κι ευθύνη ως γιατρός, ως πανεπιστημιακός δάσκαλος, ως δημοτικός σύμβουλος αρχικά, αλλά και ως δήμαρχος από το 2019 μέχρι σήμερα. Θα λείψει από την αυτοδιοίκηση η υπεύθυνη και μετρημένη φωνή του, ο πρῶος και συνάμα επίμονος χαρακτήρας του».

Η Γιάννα Αγγελοπούλου-Δασκαλάκη, επίτιμη πρόεδρος του Συνδέσμου Φιλίας Ελλάδας -Ισραήλ, έγραψε στο μήνυμά της για την απώλεια του Μωυσή Ελισάφ. «Ενεργός πολίτης και πολιτικός με γαλήνιο βλέμμα. Που οραματιζόταν και ένωνε. Ο πρώτος εβραϊκής καταγωγής δήμαρχος στη χώρα μας. Ο Μωυσής Ελισάφ βρίσκεται πλέον στην αγκαλιά της γης που αγάπησε, τους ανθρώπους της οποίας υπηρέτησε και από τη θέση του δημάρχου Ιωαννιτών. Το έργο και το παράδειγμα της ζωής του θα φωτίζει για πάντα τον δρόμο για τις επόμενες γενιές», τόνισε η Γιάννα Αγγελοπούλου-Δασκαλάκη.

Η Πρύτανης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Άννα Μπατιστάτου υπογράμμισε την ακαδημαϊκή πορεία του Μωυσή Ελισάφ, μέσα από την πανεπιστημιακή του θέση και τα διοικητικά του καθήκοντα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Ο Καθηγητής Χαράλαμπος Μηλιώνης, διευθυντής της Α΄ Παθολογικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, με εμφανή τη συγκίνησή του είπε στον επικήδειό του, μεταξύ άλλων: «Πολύτιμη η κληρονομιά που μας αφήνεις. Μεγάλος ο πόνος και η θλίψη που μας αφήνεις. Μεγάλο το χρέος που μας αφήνεις να υπηρετούμε τον άνθρωπο και την επιστήμη. Δανείζομαι και αλλάζω τα λόγια του αγαπημένου σου ποιητή από τον τόπο μας για να σου πω με πόνο: «Δάσκαλε, εσύ δεν θα πεθάνεις. Η φλόγα της ψυχής σου μας ζεσταίνει και μας οδηγεί. Πεθαίνουν οι δάσκαλοι; Όχι, δεν πεθαίνουν!».

Έγραψαν για τον Μ. Ελισάφ:

- «Στα Γιάννενα του δημάρχου Μωυσή Ελισάφ η ιστορία επανήλθε και η αποδεκατισμένη κοινότητα ανέλαβε ένα δυσανάλογο μεγάλο ρόλο: να διεθνοποιήσει την πόλη με όπλο τη μνήμη και τον πολιτισμό. Αυτό ήταν τα όραμα του εβραίου δημάρχου και αυτή είναι η κληρονομιά που άφησε στα Γιάννενα».

Γιάννης Βούλγαρης, ομότιμος καθηγητής Πολιτιστικής Κοινωνιολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (Τα Νέα, 25.2.2023).

- «Ο κόσμος όλος, λόγιοι και αλόγιοι, αναγνώριζαν, διαισθητικά οι περισσότεροι, στο πρόσωπο του Μωυσή Ελισάφ τον σπάνιο συνδυασμό ήθους και ικανότητας, ακεραιότητας και αποτελεσματικότητας, πνευματικής καλλιέργειας και πρακτικού πνεύματος, οραματισμού και ρεαλισμού, ευφυΐας και καλοσύνης, κύρους και προσήνειας».

Σταύρος Ζουμπουλάκης, συγγραφέας, Πρόεδρος της Εθνικής Βιβλιοθήκης (Καθημερινή, 21.3.2023).

- «Άνθρωποι σαν τον Μωυσή Ελισάφ είναι αυτοί που καταφέρνουν να παραβιάζουν με τον τρόπο τους τα πρωτόκολλα της πολιτικής εχθροπάθειας και της κομματικής μικρότητας. Ισχυρές ατομικότητες που διαμορφώνονται όμως σε συλλογικούς χώρους και με όλη τη δημόσια αγωνία στους ώμους τους: σε ένα νοσοκομείο, σε ένα σχολείο, σε μια κοινωνική δραστηριότητα. Άτομα που συνθέτουν πολλές άλλες προσωπικότητες, φέρνοντας μαζί τους ένα συλλογικό πεπρωμένο... Και το μόνο παρήγορο είναι ότι τίποτα δεν χάνεται από έναν πραγματικά σημαντικό άνθρωπο. Ό,τι έχτισε θα συνεχίσει να λάμπει για να το ανακαλύψουν και να το εκτιμήσουν και όσοι δεν πρόλαβαν να τον γνωρίσουν εν ζωή».

Νικόλας Σεβαστάκης, καθηγητής Σύγχρονης Πολιτικής Φιλοσοφίας στο ΑΠΘ (Lifo, 23.2.23)

-**Ο Γ.Γ. του ΚΙΣΕ Βίκτωρ Ελιέζερ,** κλείνει το άρθρο του, που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Τα Νέα» (20.2.2023), παραθέτοντας απόσπασμα από τη συνέντευξη που ο Μωυσής Ελισάφ του είχε δώσει μετά την εκλογή του ως δήμαρχος. Ένα απόσπασμα χαρακτηριστικό του πώς ο Μ. Ελισάφ έβλεπε και βίωνε τον ρόλο του στο πέρασμά του από τη ζωή: «Ο Μωυσής Ελισάφ ήταν εμάς και ένας σπουδαίος δάσκαλος που μας υπενθύμιζε αυτό που ο Σαίξπηρ είχε πει: 'Το χειροκρότημα έχει αξία όταν φεύγουμε από τη σκηνή και όχι όταν ανεβαίνουμε στη σκηνή'. "Το είπα αυτό και το επαναλαμβάνω για να το ακούσω εγώ κυρίως: ότι τώρα χρειάζεται δουλειά, σύστημα και προσπάθεια ώστε να εισπράξουμε το χειροκρότημα στο τέλος του έργου. Είμαι αισιόδοξος..."».

Σχετικά:

- Το [Ψήφισμα του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος](#)

- Το [Ψήφισμα του Δημοτικού Συμβουλίου Ιωαννίνων](#)
- [ΤΑ ΝΕΑ, 21.3.2023: "Το μεγάλο δώρο του Μωυσή Ελισάφ", του Σταύρου Ζουμπουλάκη](#)
- [ΤΑ ΝΕΑ, 25.3.2023: "Μωυσής Ελισάφ: Ένας άνθρωπος, μια πόλη, ένας κόσμος" του Γιάννη Βούλγαρη](#)
- [ΤΑ ΝΕΑ, 20.2.2023: "Η παρακαταθήκη του Μωυσή Ελισάφ" του Βίκτωρα Ελιέζερ](#)